

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod:	18 Rhagfyr 2018
Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Gareth Thomas
Swyddog Cyswllt:	Garem Jackson
Rhif Ffôn Cyswllt:	01286 679089
Teitl yr Eitem:	Egwyddorion Addysg Addas i Bwrpas

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

1.1. Cymeradwyaeth y Cabinet i'r egwyddorion addysg addas i bwrpas canlynol fydd yn sail ar gyfer gwireddu gweledigaeth yr Adran Addysg a datblygu'r gyfundrefn er sicrhau addysg o ansawdd uchel i blant a phobl ifanc Gwynedd ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain, sef:

- cyfundrefn o ysgolion uwchradd hyfyw
- dim mwy na dau ystod oedran o fewn yr un dosbarth **yn y cynradd**
- oddeutu 80% o amser digyswllt i'r Pennaeth i ganolbwyntio ar faterion arweinyddiaeth **yn y cynradd**

2. Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

2.1 Cyflwynwyd adroddiad gerbron y Cabinet ar 12 Gorffennaf 2016 yn gofyn am ganiatâd i ymgynghori gyda Llywodraethwyr ac ysgolion am addasrwydd yr egwyddorion cytunedig a fydd yn sylfaen i gyfundrefn addysg addas i bwrpas.

2.2 Yn sgil pryderon cynyddol a difrifol y Cabinet a'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau (ar y pryd) yn dilyn adroddiad y Ffederasiwn Cynradd ac ymgynghoriadau gydag ysgolion, nodwyd sawl mater yn yr adroddiad ynglŷn ag amodau Arweinyddiaeth sef:

- bod nifer o'n hysgolion uwchradd a chynradd yn rhy fach i allu cynnig digon o amser i benaethiaid, uwch reolwyr a rheolwyr canol arwain yn effeithiol;
- y gofynion sy'n gwrthdaro ar lawer o benaethiaid cynradd ble mae ganddynt hefyd ymrwymiad sylweddol i addysgu dosbarthiadau ochr yn ochr â'u swyddogaethau rheoli ac arwain;
- anawsterau o ran recriwtio arweinwyr uwch reolaeth a rheolwyr canol mewn ysgolion uwchradd;
- anawsterau o ran recriwtio penaeithiaid ar gyfer ysgolion cynradd;

- diffyg ymgeiswyr o'r tu allan i ardal yr awdurdod lleol.
- 2.3 Cynhaliwyd cyfres o 18 o sesiynau galw heibio ar draws Gwynedd rhwng 7 Tachwedd ac 14 Rhagfyr 2016 er mwyn ymgysylltu â rhieni, staff, llywodraethwyr a'r gymuned yn ehangach ynglŷn â'r broses o ddatblygu egwyddorion newydd ar gyfer ysgolion Gwynedd fyddai'n ymateb i'r pryderon uchod.
- 2.4 Bu'r sesiynau galw heibio a gynhaliwyd ar draws Gwynedd yn llwyddiannus, gan esgor ar 335 o ymatebion i'r holiadur a luniwyd ar gyfer y broses ymgynghori.
- 2.5 Mae'r drafodaeth ynghlwm â datblygu egwyddorion sy'n cefnogi cyfundrefn addysg addas i bwrpas yn digwydd yng nghyd-destun Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif a Fframwaith Effeithiolrwydd Ysgolion. Mae'r weledigaeth ar gyfer addysg a hyfforddiant yn seiliedig ar chwe phrif amcan:
- Cynnig y profiadau dysgu gorau posibl gan sicrhau cwricwlwm cyffrous ac eang, yn ogystal â'r cwricwlwm allgyrsiol, sy'n eu hysgogi i ddysgu a deall ac yn arwain at wella safonau, gan wneud y defnydd gorau posibl o Dechnoleg Gwybodaeth;
 - Hyrwyddo a chefnogi iechyd corfforol a lles emosiynol plant a phobl ifanc – gan sicrhau bod y prif sefydliadau addysg a hyfforddiant yn y Sir yn chwaraewyr allweddol wrth gynllunio a chyflwyno gwasanaethau integredig i blant, pobl ifanc a'u teuluoedd;
 - Paratoi pobl ifanc ar gyfer y byd gwaith - gan wneud yn siŵr eu bod yn cael eu harfogi efo'r mathau cywir o sgiliau ar gyfer cyflogaeth, yn enwedig o fewn yr economi leol;
 - Creu amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf i blant, pobl ifanc ac athrawon y Sir – a hynny yn bennaf drwy wella cyfleusterau ac adeiladau, a sicrhau bod ysgolion wedi'u cyflunio i ymateb i'r newid yn arferion prosesau addysgu a dysgu cyfoes, yn enwedig wrth ddefnyddio Technoleg Gwybodaeth;
 - Datblygu sefydliadau addysgol o'r math cywir (cynradd ac uwchradd) i fod yn rhai sy'n ganolbwynt i wasanaethau cyhoeddus a chymunedol lle'n briodol;
 - Cryfhau'r Iaith Gymraeg – fel cyfrwng addysgol a chymdeithasol – a galluogi plant a phobl ifanc i gael mynediad at addysg a hyfforddiant dwyieithog.

3. CYFLWYNIAD AC YSTYRIAETHAU PERTHNASOL - EGWYDDORION ARFAETHEDIG

3.1 Uwchradd

Wrth ystyried modelau cynaliadwy ar gyfer yr uwchradd, bwriedir cynllunio ar y sail y dylai'r strwythur gynnwys modelau (e.e. opsiynau aml-safle) a fyddai'n hwyluso'r broses o sicrhau fod mwy o ysgolion uwchradd yn gallu gweithio mewn partneriaeth.

Mae'n hanfodol fod y strwythur ar gyfer ysgolion uwchradd yn galluogi darpariaeth o gwricwlwm eang ac yn hyrwyddo cysondeb o ran addysgu a dysgu o ansawdd uchel ar draws holl ysgolion y sir.

Mae amser digyswllt uwch reolwyr a rheolwyr canol yn brin iawn ac yn gynyddol mae athrawon yn gorfod dysgu ail a thrydydd pwnc sy'n gallu bod y tu allan i'w maes arbenigedd.

I gyfarch yr angen, bwriedir cydnabod y nodweddion canlynol:

- trefniadau arweinyddiaeth ar gyfer penaethiaid i fod yn gyfrifol am nifer cynyddol o ddysgwyr;
- ystyriaeth briodol i'r opsiynau ynglŷn â darpariaeth addysg ôl-16;
- sicrhau digon o amser i staff i arwain ar bob lefel;
- adrannau a chyfadranau hyfyw a gwydn;
- cwricwlwm eang a chyfoethog;
- creu cyfundrefn hunan wella gydweithredol ar draws ysgolion;
- cyfundrefn strategol a llywodraethiant effeithiol;
- arweinyddiaeth yn seiliedig ar nifer y dysgwyr.

3.2 Cynradd

Mae trefn addysg arfaethedig ar gyfer yr ysgolion cynradd wedi'i asesu ar sail egwyddorion cyffredinol, sef amodau arweinyddiaeth sy'n anelu tuag at gynnig 80% o amser digyswllt i'r pennaeth, ynghyd â cheisio sicrhau ysgolion gyda dosbarthiadau o ddim mwy na dau oedran.

Gallai'r nodau hyn ymateb i'r her fwyaf sy'n wynebu'r sector cynradd, sef penaethiaid heb amser digonol i arwain ac athrawon mewn ysgolion bach iawn sydd yn gorfod addysgu ystod eang o blant o wahanol oedranau a galluoedd yn yr un dosbarth.

Mewn rhai achosion, mae athrawon mewn ysgolion cynradd bach yn addysgu tri neu bedwar o grwpiau blwyddyn mewn un dosbarth, ac mae'n anodd sicrhau bod y gwaith yn bodloni anghenion pob disgybl oherwydd yr ystod eang o allu gall fodoli ar draws pedair blynedd o oedran dysgu.

3.3 Ystyriaethau Deddfwriaethol

Bydd yr egwyddorion yn cael eu hystyried ochr yn ochr â gofynion prosesau statudol perthnasol yn unol â'r Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a Chod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018), sydd yn rhoi arweiniad i gloriannu unrhyw gynnig statudol penodol. Golyga hyn bod gweithdrefnau a phrosesau statudol a phenodol iawn wrth ad-drefnu ysgolion. Felly, wrth gloriannu cynigion mae gofyn i'r

Awdurdod ymdrin yn briodol â chanlyniadau prosesau ymgynghorol ac asesiadau effaith perthnasol cyn dod i gasgliad.

Mae'r fersiwn diwygiedig o'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) a ddaeth i rym ym mis Tachwedd 2018 yn gwneud trefniadau arbennig ar gyfer ysgolion gwledig (a ddiffinnir yn y Cod), gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn cau ysgolion gwledig. Mae'r ddogfen hon yn disodli'r Cod ymarfer blaenorol (006/2013). Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gynigwyr ddilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig. Yn benodol, yn ystod y broses o ymgynghori ar gynnig ynghylch a ddylid cau ysgol wledig ac wrth ddod i benderfyniad. Serch hynny, nid yw rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig yn golygu na fydd ysgolion gwledig byth yn cau - yn hytrach mae'n golygu fod angen i bwysu a mesur pob opsiwn a sicrhau fod yr achos dros gau yn un cryf.

Wrth ystyried y trefniadau angenrheidiol, mae'r Cyngor yn hyderus ei fod eisoes yn dilyn prosesau ymgysylltu cynhwysfawr er sicrhau mewnbwn lleol wrth ddatblygu ac ystyried unrhyw gynlluniau strategol. Mae darpariaeth ysgolion ledled y sir yn gosod anghenion y plentyn o flaen unrhyw ffactor arall.

3.4 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Rydym fel Cyngor wedi ymrwymo i'r egwyddorion a geir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol cymunedau Gwynedd. Byddwn yn sicrhau bod y Cyngor yn ystyried yr hirdymor, gan gydweithio ac ystyried pobl o bob oedran wrth ddatrys ac atal problemau. Bydd gweithredu yn y modd hwn yn ein galluogi i gwrdd ag anghenion presennol ein cymunedau gan sicrhau nad yw penderfyniadau heddiw yn niweidiol i genedlaethau'r dyfodol.

Fel rhan o'r ddyletswydd, mae'r Cyngor wedi cyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut bydd yn gwella llesiant yn "Cynllun Gwynedd 2018-2023". Mae gan yr Adran Addysg rôl i hyrwyddo nodau llesiant y Ddeddf ymysg disgyblion y sir drwy ei weithgareddau a'i brosiectau. Bydd unrhyw newid i'r gyfundrefn yn cael ei hystyried a'i hasesu yn unol â gofynion y ddeddf llesiant, gan sicrhau fod penderfyniadau yn cydblethu gyda 7 nod llesiant y Ddeddf, ynghyd ag amcanion llesiant y Cyngor.

3.5 Ystyriaethau Allweddol Eraill

Cydnabyddir y byddai goblygiadau pellgyrhaeddol i weithredu'r egwyddorion hyn ar gyfundrefn addysg bresennol Gwynedd. O ganlyniad, rhagwelir nad proses gyflym, yn ystod cyfnod y Cyngor hwn fyddai gweithredu'r egwyddorion ar draws y gyfundrefn, ond yn hytrach, gweithred a gymer nifer o flynyddoedd, gan rychwantu sawl Cyngor.

Cydnabyddir hefyd, y gallai gweithredu newidiadau mor enfawr ar draws y gyfundrefn mewn cyfnod cymharol fyr arwain at bryder ymysg holl randdeiliaid ein hysgolion, ynghyd â'r cymunedau a wasanaethir ganddynt.

Yn gyfochrog â'r ystyriaethau hyn, cydnabyddir hefyd fod newidiadau enfawr ar y gorwel ym myd addysg: newidiadau i drefniadaeth yr arolygiaeth ysgolion (Estyn), ynghyd â newidiadau sylweddol iawn i gwricwlwm a threfniadaeth ein hysgolion yn sgil argymhellion yr Athro Donaldson. Y mae'r newidiadau hyn dros y blynyddoedd nesaf yn creu heriau amlwg i'n hysgolion i gyfarch a gwireddu'r holl newidiadau, tra ar yr un pryd, yn wynebu toriadau cyllidol cenedlaethol parhaus a digynsail.

Yn sgil yr holl ffactorau hyn, a'u heffaith pellgyrhaeddol ar y drefniadaeth a'r ddarpariaeth addysgol i'r dyfodol, bwriedir gweithredu'r egwyddorion yn bwyllog, oddi fewn i gyd-destun, ac mewn modd a fyddai o bosib yn hwyluso gallu'r gyfundrefn i ymateb i'r newidiadau enfawr yma sydd ar y gorwel.

4. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

4.1. O gymeradwyo'r egwyddorion canlynol:

- cyfundrefn o ysgolion uwchradd hyfyw;
- dim mwy na dau ystod oedran o fewn yr un dosbarth **yn y cynradd**;
- oddeutu 80% o amser di-gyswllt i'r Pennaeth i ganolbwyntio ar faterion arweinyddiaeth **yn y cynradd**;

byddai hyn yn galluogi'r Adran Addysg i ystyried addasrwydd y gyfundrefn addysg nawr ac i'r dyfodol yng nghyd-destun yr egwyddorion hyn, ac yng nghyd-destun y newidiadau enfawr sydd ar y gorwel yn nhrefniadaeth a darpariaeth ein hysgolion.

5. UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

5.1 Sesiynau Egwyddorion Addysg Cyfundrefn Addas i Bwrpas

Cynhaliwyd cyfres o sesiynau galw-heibio (18 mewn cyfanswm) ar draws Gwynedd rhwng 7 Tachwedd hyd at 14 Rhagfyr i ymgysylltu gyda rhieni, staff, llywodraethwyr a'r gymuned yn ehangach fel rhan o'r broses o ddatblygu egwyddorion newydd ar gyfer ysgolion Gwynedd.

Gweler yr Atodiad am ganlyniadau'r ymgynghoriad.

Isod, manylir ar dri o'r egwyddorion y bu ymgynghori arnynt:

- (i) Amser digyswllt i benaethiaid: Roedd 98% o'r ymatebwyr yn cytuno bod angen sicrhau amser digonol i benaethiaid ar gyfer cyflawni eu dyletswyddau rheolaethol. Roedd nifer uchel o ymatebion yn nodi'r pwysigrwydd i leihau'r baich gweinyddol er mwyn canolbwyntio ar y ddarpariaeth addysg, ynghyd â'r angen i ystyried cydweithio i wella addysg yn y Sir. Nododd nifer o'r sylwadau

fod angen cydweithio er mwyn lleihau dyblygu gwaith, lleihau pwysau gwaith, a rhoi cyfleoedd i rannu arbenigedd ac ymarferion da.

- (ii) Ystod oedran mewn dosbarth: Yn ogystal, roedd 70% yn cytuno gyda'r egwyddor na ddylid dysgu mwy na dau oedran gyda'i gilydd mewn un dosbarth. Cafwyd sawl sylw yn nodi'r anhawster o orfod addysgu plant o fwy na dau oedran, er ei bod hefyd yn bwysig ystyried hynny oddi mewn cyd-destun ymarferoldeb ar gyfer unrhyw newidiadau.
- (iii) Rheolaeth ysgolion uwchradd: Wrth ystyried a ddylai penaethiaid ysgolion uwchradd fod yng ngofal tua 900 o ddisgyblion, roedd y mwyafrif o'r ymatebion yn anghytuno gyda'r egwyddor, er mae'n bosibl fod hyn yn adlewyrchu'r canfyddiad y byddai hyn yn golygu un ysgol o 900 yn hytrach nag ystyried gwahanol fodelau rheoli. Yn ogystal, derbyniwyd nifer helaeth o'r ymatebion yn cytuno'n gryf gyda'r datganiad fod angen i blant gael eu haddysgu gan arbenigwyr pwnc. Mae angen felly i ystyried trefniadau cydweithredol rhwng ysgolion sydd yn creu cyfleoedd i gryfhau'r gyfundrefn, yn cynnwys modelau arweinyddiaeth lorweddol.

5.2 Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

Cyflwynwyd adroddiad ar Egwyddorion Addysg Addas i Bwrpas gerbron y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar 19 Ebrill 2018 yn ceisio barn y Pwyllgor Craffu ar yr egwyddorion addysg arfaethedig fydd yn sail ar gyfer gwireddu gweledigaeth yr Adran Addysg a datblygu'r gyfundrefn er sicrhau addysg o ansawdd uchel i blant a phobl ifanc Gwynedd ar gyfer yn unfed ganrif ar hugain.

Ar sail canlyniadau'r ymgynghoriad gyda'r Llywodraethwyr a'r ysgolion, a gweledigaeth yr Adran Addysg, gofynnwyd yn benodol am farn aelodau'r Pwyllgor Craffu ar yr egwyddorion canlynol, a ystyrir yn sail i gyfundrefn addysg Gwynedd i'r dyfodol:

- cyfundrefn o ysgolion uwchradd hyfyw
- dim mwy na dau ystod oedran o fewn yr un dosbarth yn y cynradd
- oddeutu 80% o amser di-gyswllt i'r Pennaeth i ganolbwyntio ar faterion arweinyddiaeth yn y cynradd

I grynhoi'r drafodaeth a gafwyd yn y Pwyllgor Craffu, nodwyd y cefnogir yr egwyddorion yn gyffredinol, ond cydnabyddir ar yr un pryd y rhagwelir heriau ar hyd y daith i fod yn darparu a gweithredu'r egwyddorion hyn.

5.3 Barn y Swyddogion Statudol:

i. Y Swyddog Monitro:

Wrth gynllunio trefniadaeth ysgolion mae sefydlu egwyddorion o'r math yma yn darparu cyd-destun ar gyfer blaen gynllunio. Mae'r ymgynghori a'r trafodaethau gyda budd-ddeiliaid oedd yn rhan bwysig o baratoi'r Egwyddorion yn gam priodol i atgyfnerthu'r broses a'i dryloywder. Fel y cydnabyddir yn yr adroddiad mae'r gyfundrefn trefniadaeth ysgolion yn ddarostyngedig i fframwaith statudol ynghyd ag arweiniad statudol yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018 sydd â

darpariaethau manwl. Mae'r adroddiad yn cydnabod y fframwaith yma ac yn gosod yr Egwyddorion yn briodol o fewn y cyd-destun.

ii. Y Pennaeth Cyllid:

Ar y adroddiad blaenorol gerbron y Cabinet 12 Gorffennaf 2016, nodais fod "*rhaid cael egwyddorion cytunedig fel sail gadarn er mwyn siapio cyfundrefn addysg addas ar gyfer y dyfodol. Gwyddom y bydd angen adnabod arbedion pellach yn y tymor canol. Felly, bydd rhaid i'r Cyngor resymoli os am wireddu rhai o'r egwyddorion hyn.*" Mae'r sylwadau yma'n dal i sefyll, a'r rhagolygon diweddaraf am y sefyllfa ariannol tu hwnt i 2019/20 yn sbarduno'r angen i ystyried hyn yn fuan.

ATODIAD 1

Canlyniadau'r ymgynghoriad ar egwyddorion addysg addas i bwrpas.